

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. An existentia Dei in rebus, ex ejus operatione rectè probetur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

70. Neque etiam secundum, cum quia non est major ratio, cur Deus hunc locum sibi petat necessarium, quam alium. Tum etiam, quia substantia spiritualis ad unum locum naturaliter non est determinata: cum enim possit omnia apprehendere, ad omnia potest ferri; sicut videmus animantia non esse uni loco affixa, quia imaginatione sua plura apprehendunt, ut pascua, stabulum, &c. ad qua deinde feruntur: Ergo cum Deus sit natura intellectualis, non potest esse uni loco ita determinatus, ut non possit esse in aliis.

Denique, Deum esse immensum, & ubique presentem, ex mysterio Incarnationis & Eucharistiae probari potest: cum enim Verbum divinum sit unicum substantialiter humanitati Christi: & Christus totus secundum humanitatem & divinitatem, sit intum praesens substantialiter speciebus Eucharisticis, nisi Divinitas esset ubique; sequeretur eam localiter motam fuisse, quando humanitas movebatur, & moveri quotidie ad motum Christi, & specierum Eucharisticarum, ex uno loco in alium.

Præter has rationes, est alia præcipua & fundamentalis, desumpta ex operatione Dei in omnibus rebus, quæ utitur D. Thomas hic articulo 1. & 3. contra Gentes cap. 68. quam sequenti exponemus, & ab Adversariis impugnationibus defendemus.

68. Ad locum verò Aristotelis desumptum ex 8. Physicorum, ubi Deum ad primam spheram coarctare videtur, dicendum est cum D. Thoma ibidem lect. 23. & 3. contra Gentes cap. 68. Deum esse in celo, & in ea parte primimobilis, unde incipit motus, non per determinationem suam substantiæ, ita ut illa determinatâ mundi parte conclusus sit, sed modo quodam speciali, quia ibi operatur motum, & influentias, à quibus hæc inferiora dependent. Quæ admodum dicimus, quod ratio, quæ respicit animam nostram in toto corpore sita, est in capite; quia ibi specialiter operatur. In eodẽ sensu intelligi debet illud quod dicit in libro de Mundo: præterquam quod in dubium vertitur, an liber ille sit Aristotelis, ut ipsemet Vazquez fatetur.

Quod autem hæc interpretatio sit legitima, & ad mentem Philosophi, colligitur ex eo quod libro 1. de part. anim. cap. 5. aperte indicat, Deum esse omnibus rebus præsentem, dum dictum Heracliti laudat, qui amicis recedentibus ab ipso, eo quod se in fumo hyemẽ incluisset, dixit, ne vilicem loci dedignarentur, cum ibi etiam esset Deus. Et in ipso libro de Mundo ad Alexandrum, refert sententiam Taletis, qui dixit, omnia plena Deo: cui consonat illud Poætæ:

Jupiter est quodcumque vides, Jovis omnia plena.

§. II.

An existentia Dei in rebus, ex eius operatione recte probetur?

69. Partem negativam tenent Nominales, quibus nihil magis curæ esse videtur, quam infirmare rationes, quibus mysteria nostra, & attributa divina probantur, ut constat ex supra dictis, agendo de existentia & unitate Dei. Eandem sententiam docet Scotus in dist. 37. quæst. 1. & ex recentioribus Valentia, & Vazquez hic. Pars tamen affirmativa communis est, non so-

lùm apud discipulos D. Thoma, sed etiam apud recentiores; eamque ita acriter tuetur Molina hic disp. 2. ut oppositam sententiam acerrimò hujus censura decretò fulminet. Doctrina hæc, non solum falsa videtur, doctrinæque Aristotelis aperte contraria; sed etiam parum curam in fide. Et post pauca. Dixi parum curam in fide; quoniam Paulus sic probat, Deum non longè esse ab unoquoque nostrum, quod in ipso vivimus, movemur & sumus. Aut ergo Authores contrarie sententia dicant Spiritum sanctum, per os Pauli atque Davidis, ineptam reddidisse rationem, inefficaxque argumentum concessisse, ad probandam præsentiam Dei in rebus; aut confiteantur ex immediata operatione Dei in aliquo loco, satis superque concludi præsentiam Dei in rebus, ut est Divi Thoma, & communis Theologorum doctrina cum Aristotele. Hæc Molina. Quibus verbis aperte proficetur, sententiam Adversariorum esse parum curam in fide, & à Scriptura, & Sanctis Patribus penitus alienam.

Dico igitur: Ex Dei operatione probari efficaciter, & demonstrativè, ejus præsentiam in omnibus rebus. 70.

Probatum primò ex Scriptura: Dicitur enim Psalmo 138. *Quibò à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascenderò in Cælum, tu illic es, si descenderò in infernum, ades.* Quibus verbis, Prophetæ præsentiam Dei in omnibus rebus aperte declarat, usque rationem reddens, addit: *Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua:* per manum autem & dexteram Dei, ejus operatio frequenter in Scriptura significatur: Ergo in Scriptura, præsentia Dei in omnibus rebus, ex ejus operatione colligitur. Similis consequentia habetur Actorum decimo septimo, nam Apostolus disputans cum Atheniensibus dixit: *Non longè est ab unoquoque nostrum: in ipso enim vivimus, & movemur, & sumus.* Ubi de existentia Dei in rebus esse sermonem, constat ex aliorum versione, quæ sic habet: *Quamvis non longè ab unoquoque nostrum subsistentem:* hujus autem existentia & præsentia nullam aliam reddit rationem, nisi quia in ipso vivimus, & movemur, & sumus: vel ut

D Pagninus, & alii vertunt, *Per ipsum enim vivimus.* Unde glossa ibidem: *Quia id operatur in nobis quod vivimus.* Et Divus Thomas infra questione 18. articulo quarto ad primum. *In ipso vivimus, movemur & sumus: quia etiam nostrum vivere, & nostrum esse, & nostrum moveri causantur à Deo.* Ita etiam hunc locum Apostoli intelligit, & explicat Hilarius in illud Psalms 118. versu 15 v. *Prope es tu Domine: sic enim ait: Adest utique, & totus ubique est, non pro parte usquam est, sed in omnibus omnis est.* Beatus Apostolus Atheniensibus Philosophis inconvincibiliter respondens, ait: *non longè à nobis manentem querimus Deum; in ipso enim vivimus, & movemur, & sumus.* Per quod excluditur responsio Valentia, dicentis has Scripturæ consequentias non esse formales, sed materiales. Nam præterquam quod hoc nullum derogat dignitati Scripturæ, si consecutiones habeat tantum materiales, hæc loca à SS. Patribus in sensu formali intelliguntur, ut constat ex verbis Hilarii jam relatis, & ex Chrysostomo Homilia 38. in Acta Apostolorum, Euthymio, Theophylacto, & aliis, qui dicunt, quod sicut ex respirazione intelligimus nobis esse circumfusum aerem; ita nec ignorare possumus, Deum semper nobis adesse, cum ab ipso habeamus ut vivamus, simus, & operemur.

Probatum secundo conclusio ex aliis SS. Patribus 71.

bus, qui etiam ex Dei operatione, ejus præsentiam in omnibus rebus sæpe demonstrant. Nam Anastasius Sinaita libro 2. de rebus fidei Catholica dogmatibus, sic habet: *Quodvis enim opus nemo, absens si est, operatur: Deus igitur, cum nullo non tempore, quidvis eorum quæ sunt, efficiat, cunctaque moderetur, ac dispenset suâ jugi conservatione, prorsus necesse est sateri, Deum omnibus inesse.* Item Hugo Victorinus libro septimo, erudit. Theolog. capite decimo nono sic discurre: *Cum divina virtutis effectus nusquam deesse cernimus, cur eandem Dei virtutem, omnibus inesse rebus dubitamus? Si autem Dei virtus ubique est, cum alia non sit Dei virtus quam Deus, constat quod nusquam Deus deest.*

72. Probatum tertio conclusio, exponendo rationem Divi Thomæ, quam etiam tangit Hugo Victorinus, verbis iam relatis. Agens quod operatur in omnibus rebus, per virtutem non diffusam à se, sed sibi intraneam, sibi que identificatam, debet esse immediatè, & secundum suam substantiam præsens in omnibus rebus: Atqui Deus operatur in omnibus, per virtutem non diffusam à se, sed sibi intraneam, sibi que identificatam: Ergo immediatè & per suam substantiam præsens est in omnibus rebus. Major supponitur ex 7. Physi. ubi dicitur, quod movens & motum debent esse simul: cum hac tamen differentia, quod movens per virtutem à se diffusam, non debet immediatè & secundum suam substantiam esse præsens subjecto in quod agit, sed immediatè tantum, & ratione virtutis quam medio aliquo supposito in illud transmittit, ut constat in Sole, qui cum agat per virtutem à se diffusam, non est substantialiter præsens in visceribus terræ, quando aurum, & alia metalla producit; agens verò per virtutem sibi intraneam, & à se non diffusam, debet necessariò fieri præsens immediatè, & secundum suam substantiam, subjecto in quod agit, & ipsum passum suppositaliter contingere, ut constat in igne, qui licet per calorem à se diffusum, agat in subjectum distans, per calorem tamen sibi intraneum, non agit nisi in subjectum quod immediatè tangit. Minor verò probatur: Deus in omnibus rebus, per se primò producit & conservat esse, quod est id quod est magis intimus cuilibet rei, & quod profundius omnibus inest, cum sit formale respectu omnium quæ in re sunt: Atqui illud non potest per se primò attingere, per aliquam virtutem à se diffusam, sed solum per virtutem sibi intraneam, sibi que realiter identificatam: Ergo Deus in omnibus rebus operatur, per virtutem non diffusam à se, sed sibi intraneam, & sibi identificatam. Major constat: Tum quia esse, cum sit effectus universalissimus, debet per se primò reduci in causam universalissimam, scilicet Deum. Tum etiam, quia sicut ignire est proprius effectus ignis, eò quod ignis sit per essentiam ignis, & ideo à illum pertinet facere ignitum: ita etiam, cum Deus sit ens per essentiam, proprius ejus effectus, est omne esse participatum. Adde quod cum Deus possit quamlibet rem creatam, per solam sui influxus suspensionem annihilare, oportet quod influxus Dei, per se primò attingat esse cujuslibet rei creatæ. Minor verò probatur: Virtus quæ attingit esse, in quantum hujusmodi, debet esse creativa & productiva totius entis creabilis, ac proinde infinita, ut docetur in Metaphysica: Sed omnis virtus à Deo diffusa, finita est, utpote à Deo causata, & in aliquo sub-

jecto recepta: Ergo Deus non potest per se primò causare, & conservare esse in singulis rebus, per aliquam virtutem à se diffusam, sed solum per virtutem sibi intraneam, sibi que realiter identificatam. Et hoc est, quod intendit Hugo à S. Victore, his verbis supra relatis: *Si autem Dei virtus ubique est, cum alia non sit Dei virtus, quam Deus, constat quod nusquam Deus deest.*

S. III.

Solvuntur instantiæ Adversariorum.

Contra hunc profundissimum, & subtilissimum discursum D. Thomæ, multipliciter insurgunt Adversarii, & variis instantiis ejus vim & efficaciam enervare conantur. In primis objiciunt, hoc principium à D. Thomæ assumptum: *Agens debet esse conjunctum passivo*, sive quod idem est, *Movens & motum debent esse simul*, quod sumpsit ex Aristotele 7. phys. non esse universaliter verum, & ab illo pro agentibus solum creatis, maxime corporeis, inductum fuisse: unde nullà ratione videtur extendendum ad Deum, qui cum sit agens spirituale, & infinita virtutis, potest agere in assistans: Ergo ex eo quod ubique operetur, non sequitur illum esse ubique, saltem immediatè, & per suam substantiam.

Confirmatur primò; Plura dantur agentia creata, quæ agunt in subjecta distantia: nam Sol producit aurum in visceribus terræ, in quibus non est præsens secundum substantiam, sed secundum virtutem; & humanitas Christi existens in cælo, producit in nobis gratiam, & alios effectus supernaturales: Ergo similiter Deus poterit agere in subjectum distans, & producere vel conservare esse in rebus, absque eo quod illis præsens existat.

Confirmatur secundò: Non videtur major repugnancia, quod Deus utatur instrumento, ad producendum, vel conservandum esse in rebus, quam ad producendam gratiam in anima pueri: Ergo cum causa quæ medio aliquo instrumentò operatur, non debeat esse immediatè, & secundum suam substantiam præsens subjecto in quod agit, ex eo quod Deus producat, vel conservet esse in rebus, & illis assistat ut causa efficiens, ut loquitur S. Doctor, non rectè colligitur, illum esse omnibus rebus immediatè præsentem.

Ad objectionem respondeo, negando. Antecedens, hæc enim propositio, *omne agens debet esse conjunctum passivo*, est universaliter verum, & verificatur de omni agente, sive corporeo, sive incorporeo, sive creato, sive increato; licet Aristoteles illam tradiderit, loquendo de agentibus corporeis: necesse est enim indistantiæ agentis ad passum, non oritur ex conditione agentis corporei, vel ex limitatione agentis creati, sed ex ratione agentis & passivi, ut sic. Ut enim docet Capreolus, agens & passum inter se comparantur, per modum formæ & materiæ, perfectivi & perfectibilis: unde sicut forma debet esse indistans à materia, & perfectio à perfectibili, ita & agens à passivo.

Respondeo secundò, quidquid sit de illo principio, de quo disputant Philosophi 7. phys. & dato quod Deus possit operari in distans, respectu quorundam effectuum; repugnare tamen quod producat, vel conservet esse in rebus, nisi intimè illis assistat & illabatur: quia (ut supra ostendimus) esse non potest produci, vel conserva-